

رسالة محمد

دانشگاه پیام نور
دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه
برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد
رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت اسلامی)
گروه علوم تربیتی

عنوان :
مطالعه زیبایی شناسی در اسلام و
دلالت‌های تربیتی آن

دانشجو: اکرم گودینی

استاد راهنما: جناب آقای دکتر منصور خوشخوئی

استاد مشاور: جناب آقای دکتر محمدرضا سرمدی

اسفند ماه ۱۳۸۹

دانشگاه پیام نور
دانشکده ادبیات علوم انسانی
مرکز همدان

پایان نامه
برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد
رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت اسلامی)
گروه علوم تربیتی

عنوان:
مطالعه زیبایی شناسی در اسلام و
دلالت‌های تربیتی آن

دانشجو: اکرم گودینی

استاد راهنما: جناب آقای دکتر منصور خوشخوئی

استاد مشاور: جناب آقای دکتر محمدرضا سرمدی

اسفند ماه ۱۳۸۹

Payame Noor University

Faculty of Literature and Humanities

Thesis Submitted For the Award of Master of M.A,

In History and Philosophy of education

Department of Education

Title:

**A Study of aesthetics in Islam and its educational
implications**

Student: Akram Gowdini

Supervisor: Dr. Mansoor Khoshkhouei

Advisor: Dr Mohamad reza Sarmadi

March 2011

Payame Noor University

Faculty of Literature and Humanities

Thesis Submitted For the Award of Master of M.A,

In History and Philosophy of education

Department of Education

Title:

A Study of aesthetics in Islam and its educational implications

Student: Akram Gowdini

Supervisor: Dr. Mansoor Khoshkhouei

Advisor: Dr Mohamad reza Sarmadi

March 2011

شماره: .....

تاریخ: .....

دانشگاه پیام نور

مرکز همدان

بسمه تعالی

صورتجلسه ی دفاع از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

جلسه دفاع از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

خانم اکرم گودینی

دانشجوی رشته علوم تربیتی (تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش) به شماره دانشجویی

۸۷۰۰۰۶۵۳۴ تحت عنوان «مطالعه زیبایی شناسی در اسلام و دلالت های

تربیتی آن»

با حضور هیأت داوران در روز جمعه مورخه ۸۹/۱۲/۱۳ ساعت ۱۲ در محل تالار

شهید آوینی دانشگاه پیام نور همدان برگزار شد و پس از بررسی، پایان نامه مذکور با

نمره به عدد ۱۹ به حروف نوزده با درجه عالی مورد تایید واقع شد.

ردیف	نام و نام خانوادگی	هیأت داوران	مرتبۀ دانشگاهی	دانشگاه/موسسه	امضاء
۱	دکتر منصور خوشخویی	استاد راهنما	استادیار	بوعلی سینا همدان	
۲	دکتر محمد رضا سرمدی	استاد مشاور	استادیار	پیام نور تهران	
۳	دکتر سید محمد شبیری	استاد داور	استادیار	پیام نور تهران	
۴	دکتر مهران فرج اللهی	استاد داور	استادیار	پیام نور تهران	
۵	دکتر محمدرضا سرمدی	نماینده گروه	استادیار	پیام نور تهران	
۶	دکتر عباس امینی منش	نماینده تحصیلات تکمیلی دانشگاه	استادیار	پیام نور همدان	

تقدیم به

پیشگاه مقدس حضرت زهرا (صلوات الله علیه)

جلوه تمام نمای جمال الهی

با انتظار تشعشع انوار معیتش

به وجود پدر و مادر مهربان

و عنایت حضرتش به

همسر همراهم

سپاسگذاری

کی به شکر خدا قیام کند
تارک شکر بندگان فدای

نردبان سعادت جاودانی، و کلید فیوضات دو جهانی، ستایش و شکرگذاری خداوند یکتا است، که شأن و مقامش بسیار با جلالت و عظمتش از قیاس و اندازه افزون است. خداوندی یگانه و بی همتا، که برهان وجودش آشکار و روشن است. خداوندی که از تابش نور و روشنایی فیض کاملش، پراغ دل های اهل علم و عرفان، در قندیل دل ها روشن، و از شعاع تبلیات لطف فراگیرش، مشعل نور بخش علوم، بر گوشه دل های صاحبان بصیرت پرتو افکن است. اجرام آسمانی از برتری شوق جمالش، همگی ابرام بندگی بسته، و در گرد کعبه جلالتش با حرکات مشتاقانه، سرگرم طواف، و چون درک کنه و حقیقت ذات لایزالش ممکن نیست، اجزا و ذرات جهان همگی در مقام بی خبری ثابت و حیران، و در حال خوف و وحشت، و از فیض هدایتش به تعلیم معلم عقل، و تادیب مؤدب شرع، معشر بشر، فرقه ی ناس خود را از ادناس و ارباس عالم طبیعت مصفا نموده، به سیر سر منزل حقیقت می کشاند.

و افضل صلوات، و اکمل تعیات به ساعت مقدس پیغمبری سزوار است که دوحه لوی حمد به اسم سامیش مرشح، و توقیع و قیغ هدایت و تکمیل به نام نامیش موشح.

برخود لازم میدانم:

از استاد گرانقدر جناب آقای دکتر منصور خوشفونی استاد معترم راهنما که با دقت نظر و ظرافت، فرصت بهره گیری از راهنمای هایی عالمانه خویش را برایم فراهم ساختند، و همچنین از استاد معترم مشاور جناب آقای دکتر محمد رضا سرمدی که با رهنمودهای بی شائبه ی خویش همراهی ام نمودند قدردانی نمایم. از کلیه عزیزانی که به هر نحوی در به فعلیت رسیدن این مجموعه با تقیر همکاری داشته اند سپاسگزارم و از خداوند متعال عاجزانه خواستارم توفیق بندگی خالصانه درگاه ربوبی اش را به همه عزیزان عنایت فرماید.

چکیده

هدف تحقیق: تبیین زیبایی شناسی در اسلام و دلالت‌های تربیتی آن از منظر انسان شناسی

روش تحقیق: این پژوهش از نوع تحقیقات نظری و تحلیل اسنادی است که به روش توصیفی از نوع سند کاوی به تحلیل و تفسیر داده های لازم پرداخته است.

بیان موضوع: با استناد به اینکه زیبایی یکی از معارف فطری است که در وجود آدمی به ودیعه نهاده شده، اما از جمله موضوعاتی است که از جانب اندیشمندان نظام تعلیم و تربیت مهجور مانده است. اگر در مسیر تربیت به بعد زیبایی جویی آدمی توجه شود موجبات اعتلای شخصیت انسان و راهیابی به سوی خالق یکتا را فراهم خواهد نمود، هم چنین قدرت زیبایی و هنر را در امر تربیت به عنوان پذیرفته ترین راه و رسایی آن را در سرعت انتقال پیام نباید نادیده گرفت.

یافته های تحقیق

سوال اول: با استناد به آیات قرآن در وجود انسان گرایشاتی به ودیعه نهاده شده است یکی از این گرایشات فطری، زیبایی جویی است که به حیات انسان معنایی خاص بخشیده است و به تبع ابعاد مختلف وجود آدمی، انتظار می رود که نظام های تعلیم و تربیت به پرورش همه جانبه قابلیت ها و ظرفیت های انسان توجه داشته باشند.

سوال دوم: دو مقوله خداجویی و زیبایی شناسی در ژرفای جان انسان و عالم آفرینش ریشه دارند و فطرت جمال جوی آدمی با گذر از طبیعت و همه زیبایی هایش نهایتاً به توحید که منشا همه زیبایی هاست می رسد.

سوال سوم: فضایل و زیبایی های اخلاق خاستگاه درونی و باطنی دارند و از فطریات است و اخلاق عالیّه عین زیبایی است.

سوال چهارم: با استناد به آیات قرآن که انسان را دعوت به تدبیر و تعقل در عالم هستی و کسب علم و معرفت نموده است حقیقت جویی و دانایی از جمله فطریات است و سرآمد همه معارف معرفت به ذات لایزال الهی، که خود زیبایی مطلق است، می باشد. **سوال پنجم:** وسعت و گستردگی حوزه زیبایی شناسی از امور محسوس و عینی فراتر رفته و امور معقول و معنوی را نیز در بر می گیرد. که در نهایت انسان به زیباترین نقطه یعنی رضوان الهی می رسد که هدف غایی تربیت است.

سوال ششم: زیبایی جویی از آن دست گرایشات فطری است که می تواند زمینه ای مناسب برای انحراف آدمی باشد و از اولین حربه های شیطان جهت گمراهی انسان است.

سوال هفتم: از جمله تمایلات قوی آدمی زیبایی جویی و زیبایی آفرینی است و با بهره گیری از این دو مقوله می توان مقاصد تربیتی را جامه عمل پوشانید.

سوال هشتم: ذوق زیبایی جویی در آدمی به صور گوناگون هنری از جمله خوشنویسی، نقاشی، شعر و قصه و موسیقی متجلی می شود که هر کدام اثرات تربیتی - روانی خاص را در روح و روان آدمی برجای می گذارد.

واژگان کلیدی: زیبایی شناسی، زیبایی، هنر، تربیت، فطرت

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات تحقیق
۲	۱-۱. مقدمه
۵	۱-۲. بیان مساله
۸	۱-۳. ضرورت و اهمیت انجام پژوهش
۱۰	۱-۴. اهداف پژوهش
۱۱	۱-۵. پرسش های تحقیق
۱۲	۱-۶. واژگان کلیدی
۱۶	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق
۱۸	۲-۱. پیشینه عام
۱۸	۲-۱-۱-۱. زیبایی شناسی در فلسفه غرب
۱۹	۲-۱-۱-۲. فیثاغوریان
۲۱	۲-۱-۱-۲. افلاطون
۲۱	۱. زیبایی از نظر افلاطون
۲۲	۱-۱. زیبایی و تناسب
۲۳	۱-۲. زیبایی و سودمندی
۲۳	۱-۳. زیبایی و لذت
۲۴	۲-زیبایی مطلق
۲۵	۳-زیبایی و عشق
۲۶	۴-هنر در فلسفه افلاطون (تعلیم و تربیت غایت هنر)
۲۷	۲-۱-۱-۳. زیبایی شناسی در فلسفه ارسطو
۲۸	۱. زیبایی و خیر
۲۸	۲. زیبایی و مطلوبیت
۲۸	۳. اندازه، نظم، همسازی و روشنی
۲۹	۲-۱-۱-۴. افلوپین
۳۰	۱. زیبایی در فلسفه افلوپین
۳۱	۲. ارتباط زیبایی محسوس و معقول
۳۲	۳. زشتی روح
۳۲	۴. رهایی روح از زشتی
۳۴	۵. جایگاه زیبایی و عشق در فلسفه افلوپین

- ۳۴ ۲-۱-۱-۵. سنت آگوستین و توماس اکونیا
- ۳۵ ۲-۱-۱-۶. زیبایی شناسی در عصر رنسانس
- ۳۶ ۲-۱-۱-۷. عصر روشنگری
- ۳۶ ۱. زیبایی از نظر کانت
- ۳۷ ۲-۱-۲. زیبایی شناسی در فلسفه اسلامی
- ۳۸ ۲-۱-۲-۱. قرآن جلوه جمال الهی
- ۴۲ ۲-۱-۲-۲. زیبایی کلام امیرمؤمنان علی (علیه السلام) در نهج البلاغه
- ۴۵ ۲-۱-۲-۳. زیبایی در صحیفه سجاده
- ۴۷ ۲-۱-۲-۴. زیبایی و هنر در اندیشه فارابی
- ۴۹ ۲-۱-۲-۵. زیبایی از نظر شیخ الرئيس
- ۵۰ ۱. زیبایی ظاهری از نظر ابن سینا
- ۵۱ ۲-۱-۲-۶. زیبایی در جهان بینی ابن عربی
- ۵۴ ۲-۱-۲-۷. زیبایی از نظر شیخ اشراق سهروردی
- ۵۵ ۲-۱-۲-۸. مبانی زیبایی شناسی در اندیشه علامه طباطبایی (ره)
- ۵۶ ۱. زیبایی در تفسیر المیزان
- ۵۶ ۲- کیفیت پیدایش مفهوم زیبایی
- ۵۷ ۳- منشا زیبایی ها در قرآن
- ۵۷ ۳-۱- مفهوم رزق و نسبت آن با زیبایی
- ۵۷ ۳-۲- زیبایی و خلقت
- ۶۰ ۲-۱-۲-۹. زیبایی در اندیشه فلسفی شهید مطهری
- ۶۱ ۱. زیبایی، قدر جامع همه هنرها
- ۶۱ ۱-۱. چیستی زیبایی
- ۶۲ ۱-۲. گوناگونی گونه های زیبایی
- ۶۳ ۱-۳- اطلاق یا نسیت زیبایی
- ۶۳ ۱-۴- پیوند زیبایی و احساس
- ۶۴ ۱-۵. هنر تکاپوی انسانی
- ۶۵ ۱-۶. زیبایی و اخلاق
- ۶۵ ۱-۷. زیبایی و دانش
- ۶۶ ۲-۲. پیشینه خاص
- ۶۷ ۲-۲-۱. زیبایی و هنر از دیدگاه اسلام: علامه محمد تقی جعفری
- ۷۰ ۲-۲-۲. اهتراز روح: علی تاجدینی
- ۷۱ ۲-۲-۳. فلسفه هنر: احمد رضا بسیج

۷۳	۲-۳-خلاصه و نتیجه گیری
۷۵	فصل سوم: روش تحقیق
۷۶	۳-۱. قلمرو نظری تحقیق
۷۶	۳-۲. روش تحقیق
۷۶	۳-۳. روش و ابزار گردآوری اطلاعات
۷۷	۳-۴. جامعه پژوهشی
۷۷	۳-۵. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۷۸	فصل چهارم: یافته های تحقیق
۷۹	مقدمه
۸۱	۴-۱- آیا زیبایی جویی به عنوان یکی از ارکان انسان شناسی اسلامی مطرح است؟
۸۴	۴-۱-۱. انسان شناسی
۸۵	۴-۱-۲. جایگاه انسان در هستی از دیدگاه قرآن
۸۶	۴-۱-۳. فطرت
۸۸	۴-۱-۴. طبیعت، غریزه، فطرت
۸۹	۴-۱-۵. فطرت در قرآن
۸۹	۱-سلب فطرت
۹۰	۲-ایجاب فطرت
۹۱	۳-اثبات فطرت
۹۳	۴-۱-۶. گرایشات فطرت
۹۴	۴-۱-۷. فطری بودن گرایش به جمال و زیبایی
۹۷	۴-۱-۸. تربیت زیبایی شناختی
۱۰۵	۴-۲. آیا رابطه ای بین خداجویی (عشق و پرستش) و زیبایی شناسی وجود دارد؟
۱۰۸	۴-۲-۱. جمال خداوندی
۱۱۳	۴-۲-۲. فطرت خداجویی
۱۱۴	۴-۲-۳. عشق و پرستش
۱۱۸	۴-۲-۴. اثرات تربیتی معرفت جمال الهی
۱۲۲	۴-۲-۵. موانع پرورش فطرت خداجویی
۱۲۵	۴-۳. آیا رابطه ای بین خیر اخلاقی و زیبایی جویی مطرح است؟
۱۲۷	۴-۳-۱. گرایش به خیر اخلاقی
۱۲۸	۴-۳-۲. زیبایی مبنای فعل اخلاقی
۱۳۱	۴-۳-۳. اخلاق عالی و زیبایی
۱۳۲	۴-۳-۴. جدایی اخلاق و زیبایی در غرب

- ۱۳۴ ۴-۳-۵. زیبایی ارزش های اخلاقی در قرآن
- ۱۳۵ ۱. عفو و اغماض زیبا
- ۱۳۵ ۲. شکیبایی زیبا
- ۱۳۶ ۳. مفارقت زیبا
- ۱۳۷ ۴-۴. چه رابطه ای بین حقیقت جویی (علم و معرفت) و زیبایی شناسی وجود دارد؟
- ۱۴۰ ۴-۴-۱. فطرت حقیقت جویی
- ۱۴۱ ۴-۴-۲. آثار حقیقت جویی و کسب علم
- ۱۴۴ ۴-۴-۳. پرورش حس حقیقت جویی
- ۱۴۷ ۴-۵. آیا از منظر اسلام دنیا و آخرت در رابطه با هدف غایی تربیت به شکل زیبایی شناسانه به تصویر کشیده شده است؟
- ۱۴۹ ۴-۵-۱. هدف غایی تربیت و ویژگی های آن
- ۱۵۲ ۴-۵-۲. انواع زیبایی ها
- ۱۵۴ ۱- زیبایی های محسوس
- ۱۵۴ ۱-۱. زیبایی آسمان و ستارگان
- ۱۵۷ ۱-۲. زیبایی مناظر طبیعی روی زمین
- ۱۵۸ ۱-۳. زیبایی ترکیب انسان و صورت او
- ۱۶۰ ۱-۴. زیبایی جانداران
- ۱۶۲ ۲- زیبایی آرمان های معقول
- ۱۶۲ ۲-۱. زیبایی ایمان
- ۱۶۴ ۲-۲. زیبایی بهشت (زیبایی جهان آخرت)
- ۱۶۶ ۲-۲-۱. درخواست بهشت در قرآن و ادعیه
- ۱۶۹ ۲-۲-۲. توصیف بهشت از منظر قرآن
- ۱۷۱ ۲-۳. زیبایی هایی معنوی بهشت
- ۱۷۱ ۲-۳-۱. رضوان الهی
- ۱۷۲ ۲-۳-۲. سلام پروردگار
- ۱۷۳ ۲-۳-۳. وجه الله
- ۱۷۵ ۴-۵-۳. آثار تربیتی توجه به نعمت های زیبای الهی
- ۱۷۷ ۴-۶. آسیب شناسی زیبایی جویی از منظر قرآن و اسلام چگونه است؟
- ۱۸۰ ۴-۶-۱. کثیر و قلیل در قرآن
- ۱۸۴ ۴-۶-۲. تفاوت زینت و جمال
- ۱۸۶ ۴-۶-۳. شیطان و اشتغال به زینت (عدو مبین)
- ۱۹۱ ۴-۶-۴. رهایی از زینت شیطانی

۱۹۴	۴-۶-۵ اثرات سوء تربیتی زیبایی نمایی
۱۹۴	۱-خرد گریزی و هواپرستی
۱۹۵	۲-رویگردانی از تضرع به درگاه الهی
۱۹۵	۳-تمسخر مومنان
۱۹۶	۴-قرار گرفتن تحت ولایت شیطان
۱۹۶	۵-صد سیل
۱۹۷	۴-۶-۶-توصیه های اخلاقی و تربیتی
۱۹۹	۴-۷-پیامدهای تربیتی - روانی زیبایی جویی و هنر در اسلام چیست؟
۲۰۱	۴-۷-۱-ارسای هنر در تبیین مقاصد تعلیم و تربیت
۲۰۳	۱-هنر، زبان جهانی
۲۰۴	۲-ماندگاری هنر
۲۰۵	۳-اثر گذاری پایدار هنر
۲۰۶	۴-تاثیر هنر بر سلامت روان
۲۰۷	۵-نقش هنر در قابلیت های یادگیری
۲۰۸	۴-۷-۳-اخلاقیات و نوآوری در زیبایی جویی
۲۱۳	۴-۸-چگونه ذوق زیبایی جویی و هنر در انسان تجلی می یابد؟
۲۱۵	۴-۸-۱- مفهوم هنر
۲۱۶	۴-۸-۲- صور هنری
۲۱۷	۱-خوشنویسی و آثار تربیتی آن
۲۲۱	۲- شعر و قصه
۲۲۶	۳-نقاشی و آثار تربیتی آن
۲۲۸	۴-موسیقی و آثار تربیتی آن
۲۳۵	فصل پنجم: جمع بندی و نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات
۲۳۶	۵-۱- زیبایی شناسی و انسان شناسی اسلامی (فطرت)
۲۳۸	۵-۲-خداجویی و زیبایی شناسی
۲۳۹	۵-۳- اخلاق و زیبایی
۲۴۰	۵-۴- حقیقت جویی و زیبایی شناسی
۲۴۱	۵-۵- هدف غایی تربیت و زیبایی های محسوس و معقول
۲۴۳	۵-۶- آسب شناسی زیبایی و هنر از منظر قرآن
۲۴۵	۵-۷- اثرات تربیتی روانی زیبایی جویی و هنر
۲۴۵	۵-۸- تجلی صورهنری
۲۴۹	محدودیت های تحقیق

۲۵۰	پشنهادها
۲۵۰	الف-پشنهادهای پژوهشی
۲۵۰	ب-پیشنهادهای آموزشی - کاربردی
۲۵۲	کلام آخر
۲۵۵	فهرست منابع
۲۶۳	چکیده انگلیسی

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۱۷	شکل ۱-۲
۴۱	شکل ۲-۲
۴۴	شکل ۳-۲
۸۲	شکل ۱-۱-۴
۸۳	شکل ۲-۱-۴
۱۰۷	شکل ۱-۲-۴
۱۲۰	شکل ۲-۲-۴
۱۲۴	شکل ۳-۲-۴
۱۲۴	شکل ۴-۲-۴
۱۳۴	شکل ۱-۳-۴
۱۳۶	شکل ۲-۳-۴
۱۳۸	شکل ۱-۴-۴
۱۴۸	شکل ۱-۵-۴
۱۷۸	شکل ۱-۶-۴
۲۴۸	شکل ۱-۵

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

چرخ با این اختران نغز و خوش زیباستی صورتی در زیر دارد آن چه در بالاستی

صورت زیرین اگر بر نردبان معرفت بر رود بالا همان با اصل خود یکتاستی

میرفندرسکی

در آن هنگام که خداوند آدمی را خلق کرد و به خود فرمود «فتبارک الله احسن الخالقین» (مومنون / ۱۴)، و از روح خود در او دمید «و نفخت فیه من روحی» (ص / ۷۲). جرعه ای از کمال و جمال بی انتهای خود را در کام آدمی ریخت، و در او ودیعه ای نهاد تا او نیز زیباشناس و زیبا آفرین باشد، روح خدا در وجود آدمی این توانایی را به او عطا کرده که در مرتبه ای از عالم هستی «فعال ما یشاء» باشد، بر این اساس آدمی در نهاد خویش میلی درونی و کششی باطنی به سوی جمال و زیبایی دارد و لذت او هم از قدوم بهاران و صفا و زیبایی دشت و دمن به همین جهت است. یکی از ویژگی های انسان که او را از سایر موجودات ممتاز می کند همان ظرافت و نظم و اعتدال و احساس حسن و جمال است.

به راستی کشش آدمی به سوی جمال و زیبایی از کجاست و گرایش به سوی کمال و جاودانگی و ابدی بودن، از چه منبعی است. این چه کشش و گرایشی است که آدمی در اعماق ژرفای نفس خویش، آن را به روشنی و وضوح در می یابد؟ اصل زیبایی، نعمتی بس بزرگ و گران قدر و درک آن نعمتی بالاتر و والاتر. آیا گرایش به زیبایی در نهان و فطرت آدمی شاهدی روشن نیست که او وابسته به کمال مطلق و جمالی بی مرز و ابدیتی والاست و به سوی مبدایی نامتناهی از زیبایی و جمال و کمال در تلاش است؟ مگر نه این است که در میان مخلوق های خداوندی، تنها او مشرف به تشریف عقل و تعلیم و تربیت الهی است و بدین جهت مسجود ملائکه «... للملائکه اسجدوا...» (اعراف / ۱۱) و جانشین رب بر روی زمین، «... انا جعلناک خلیفه فی الارض...» (ص / ۲۶)، و لطف و عنایت باری تعالی «و علم آدم الاسماء الحسنی» (بقره / ۳۱) شد. او گرایش های متعالی را در نفس و روح آدمی به ودیعت نهاده است تا همیشه به مرز کمال، رهسپار بوده باشد، گرایش به خداجویی و عشق و پرستش، گرایش به زیبایی و جمال، گرایش به خیر و فضایل اخلاقی و گرایش به حقیقت جویی و علم دوستی. به ودیعت گذاشتن این ها دلیلی است که منبع سیراب کننده ای برای آنها وجود دارد. زیبایی مطلق و کمال بی انتها و ابدی وجود دارد تا آدمی به سوی او در کشش باشد. کشش این

جمال است که آدمی را در جاذبه قرب و پیشگاه خداوندی دائما به سوی مطلوبی می برد، که همان کمال مطلوب آدمی و هدف نهایی است؛ شاید در عالم بهشت و نعمت جاودانی همین بی انتها بودن و بی مرز بودن جمال و کمال محبوب، سر جاودانگی بهشت باشد. آدمی همراه این عواطف و احساسات است و جوشش همین احساسات درونی را با زبان هنر، که زبانی الهی است و کاربردی عظیم دارد، به بروز و ظهور می رساند و لطف و ارزش هنر به آن است که به سوی مبدا اعلی و فیض مطلق باشد، تا آدمی را در یک روشنایی روح افزا و جان بخش قرار دهد که سرا پا عظمت، کرامت، شرافت و اصالت گردد. زیبایی تنها زیبایی و جمال ظاهری نیست که ظاهر تنها منزل گهی است به سوی جمال معنوی و زیبایی دل انگیزتر و متعالی تر؛ «ان الله جمیل و یحب الجمال» (کافی، ج ۶: ۴۳۸).

انسان به واسطه جرعه ای که در ابتدای خلقت نوشیده همه چیز را زیبا می بیند و همه زیبای ها را تجلی جمال خداوندی می داند، هنگام مشاهده زیبای ها ناخودآگاه زبان به ستایش پروردگار می گشاید، انسان که از وصف زیبای ها در می ماند «الله اکبر» و «سبحان الله» بر زبان جاری می کند، آری این تجلی اوست که نمی توان توصیف کرد و تنها اوست که می تواند چنین زیبا بیافریند. آنکه روحی لطیف و درکی زیبا و زبانی نافذ و بیانی رسا دارد، بهتر می تواند اندیشه و احساس و پیام زیبایی اسلام و معارف سراسر جمیل اسلام ناب محمدی (ص) را بر بال کلمات بنشانند و در آفاق اندیشه های بشری و در قلمرو دل و جان زیبا طلبان و اسلام دوستان به پرواز در آورد، چرا که زیبایی دریایی است که آن را کرانه ای نیست و هر قدر بیشتر در آن تعمق کنی، افزون تر از پیش غرق آن شوی و بر حیرانی و سرگردانیت افزوده می شود، وای بر کسی که فن شنا کردن در دریای زیبایی را نداشته باشد، آن کس که گرفتار حیات جسمانی و پای بند و مجذوب تن گردیده از زیبایی به بیراهه می رود:

دل در درون سینه و ما رو به صحرا می رویم   کعبه مقصود کجا و ما کجاها می رویم

زیبایی همچون وادی عشق است که رفتن در آن وادی ابتدا سهل است ولی وقتی دستی بر آن گرفتی
حرارتش وجود را می سوزاند:

الا یا ایها ساقی ادر کاسا و ناولها   که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل ها

(حافظ)

سخن گفتن از اقیانوس بیکران معارف اسلامی و زیبایی های اسلام و جمال حقیقی و ترسیم و تبیین موضوع بی نظیر زیبایی شناسی اسلام تنها از عهده خاصان و کسانی که روحی زیبا دارند و خود را به اوصاف الهی مزین کرده اند بر می آید به همین دلیل تهیه مجموعه ای که در پیشگاه شما حاضر است با عنوان « زیبایی شناسی در اسلام و دلالت های تربیتی آن» برای محقق بسیار دشوار بود، و تهیه و تنظیم آن قریب به یک سال به طول انجامید و اذعان می کنیم که نتوانستیم مجموعه ای کامل و بی نقص را تهیه کنیم، چرا که زیبایی حوزه ای بس وسیع دارد و می توان از جوانب مختلف آن را مورد بررسی قرار داد که هر یک میدان متفاوت از دیگری دارد و شاید اگر از ابتدا می دانستیم که قدم در چه راه طولانی و حساسی قرار است بگذاریم، وضع به گونه ای دیگر می بود. ولی با این حال عشق و علاقه به معارف دینی ما را بر آن داشت تا به میزان شناخت ناچیز خویش و تا آنجا که قالب تنگ واژه ها و عبارات اجازه می دهد، کام خود و دلدادگان حریم جمال الهی را با شیرینی زیبایی های اسلام بیامیزیم، دیدگان شیفتگان دین مبین را با ترسیم زیبایی های سحرانگیز معنوی و معقول و محسوس بیاراییم و گوش های دلباختگانش را با ترنم آیات جمیل الهی بنوازیم، و اینک بسیار خرسندیم که با وجود دشواری های راه با عنایات حضرت حق و توجهات رب جمیل توانستیم قطره ای از دریای بیکران زیبایی شناسی در اسلام را به رشته تحریر در آوریم. و الله اعلم بالصواب.